

Internetti kasuta targalt, vajadusel küsi alati nõu

TURVALISUS INTERNETIS. Eestis on nii interneti kättesaadavus kui ka selle kasutamismugavus ja kiirus aastatega lapse üha paranenud. Just lapsed ja noored on uute meediatehnoloogiate – suhtluskeskkondade, *online*-mängude ja mobiilsidevõimaluste – aktiivsed kasutajad.

MALLE HALLIMÄE

projekti «Targalt internetis» koordinaator

Möödunud aastal EU Kids Online'i poolt 25 Euroopa riigis läbi viidud uuringu põhjal kasutab 96 protsenti 9–16-aastastest Eesti noortest interneti kodus, kusjuures pea kolmandik neist kasutab interneti mobiilis.

Võrdluses teiste uuringus osalenud riikidega on Eesti noored selle poolest keskmisel kohal. Küll aga on Eesti lapsed Euroopa riikide võrdluses sarnaselt teiste Põhjamaadega ühed noorimad internetikasutajad – keskmiselt alustatakse kaheksa-aastaselt.

Samuti on Eesti lapsed esirinnas internetikasutuse sageduse poolest: 82 protsenti interneti kasutavatest lastest teeb seda iga päev, millega oleme Rootsi ja Bulgaaria järel kolmandal kohal (EU Kids Online 2010).

Interneti liigkasutamise poolest on aga Eesti noored lausa esimesed. Nimelt tunnistasid pooled vastanutest, et liiga sagedase internetis käimise tõttu on mõni muu tegevus hooletusse jäänud või et nad on ise edutult püüdnud oma internetikasutust piirata.

MIDA NOORED INTERNETIS TEEVAD?

Mitme Eesti kooliõpilaste seas läbiviidud küsitluse tulemustest selgub, et noored peavad oluliselt internetis suhtlemist. Tähtis on end positiivset küljest näidata ja kontakte luua.

EU Kids Online'i 2010. aasta uuringu kohaselt on 71 protsendil 9–16-aastastest noortest profiil mõnes sotsiaalvõrgustikus. Vaba aja veetmise vormidest on õpilaste hulgas levinud veel lihtsalt surfamine mitmesuguse info otsimise eesmärgil, videote ja filmide vaatamine, muusika kuulamine ja *online*-mängud.

Koolitöös kasutatakse interneti õpiülesannete lahendamiseks, vajaliku info otsimiseks ja e-koolist koduste ülesannete vaatamiseks. Pärnu-Jaagupi gümnaasiumi 5.–8. klasside õpilaste arvamustest selgus, et e-kooli suhtlemiskeskonnana ei hinnatud. Õpilaste arvates võiks koolitöö ja vaba aeg lahus olla.

INTERNETI OHUD JA RISKID

Üldiselt Eesti õpilased teavad, mis ohud neid internetis ähvardada võivad. Seda kinnitab ka mainitud uuring, millest selgub, et Eesti lapsed on digitaalsete kirjaoskuse ühed Euroopa osavaimad: nimelt oskasid Eesti lapsed uuringus nimetatud kaheksast turvalise internetikasutusega seotud oskusest nimetada viit.

FOTO: SCANPIX/COORBIS

Virtuaalset maailma avastava ning seal ringi liikuva lapse jaoks on parimaks eeskujuks ja nõuandjaks lapsevanem.

MÕNED SOOVITUSED LAPSEVANEMALE

- Räägi oma lapsega. Selgita talle interneti võimalusi, aga ka seal varitsevad ohte. Külasta lapsele huvi pakkuvaid veebilehti koos temaga. Tunne aktiivset huvi, mida laps internetis teeb. Selgita oma lapsele, et internetis tuleb samamoodi käituda viisakalt nagu kodus või kooliski.
- Võta isiklik vastutus, kindlustamaks lapse turvalisus internetis. Arutage koos, mis on interneti kasutamisel aktsepteeritav ja mis mitte.
- Lepi lapsega kokku reeglites ja jälg, et te mõlemad neid täidaksite.
- Julgusta last alati tulema sinu juurde, kui midagi arutuga või internetis juhtub.
- Hari end! Hoida end kursis arengutega interneti kasutamises.

Soovitused lapsele ja noorele Interneti turvaliseks kasutamiseks

- Ära avalda oma isiklikke andmeid! Tänaaval sa vaevalt ütleksid võõrale oma täisnime, vanust, kodust aadressi, telefoninumbrit jms. Samamoodi käitu võõraga ka internetis. Tea, et see inimene ei pruugi olla tegelikult see, kes ta väidab end olevat!
- Ole teiste vastu viisakas! Internetis suhtlemine ei anna sulle õigust teistega halvasti rääkida või neid ebaõiglaselt kohelda. Tea, et isegi siis, kui sa ei kirjuta oma nime, on võimalik teha kindlaks, millist arvutist kommentaar on lisatud.
- Ära usu kõike, mida sa leiad, loed või kuuled internetist! Internetis on palju asjalikku ja kasulikku informatsiooni, kuid seal on ka palju ebatäpset ja lausa valet.
- Kui näed, et internetis õhutatakse vihkamist ja vägivalda, siis räägi sellest oma vanematele, õpetajale või koolipsühholoogile.
- Kui saad ebameeldiva sisuga sõnumi või e-kirja, siis blokeeri sõnumi saatja ja räägi sellest usaldusväärsele täiskasvanule.
- Mõtle enne, kui midagi postitad! Kui oled midagi teele saatnud, siis enam seda tagasi võtta ei saa.

ALLIKAS: MALLE HALLIMÄE, WWW.TARGALTINTERNETIS.EE

Interneti suure kasutussageduse tõttu on aga Eesti lapsed virtuaalmaailma ohtudega kokkupuutumises Euroopas esirinnas. Sarnaselt Rumeeniaga on Eestis iga seitsmes laps puutunud kokku internetis kiusamisega.

Võrdluseks: kiusamisega üldse on kokkupuutumist tunnistanud 40 protsenti Eesti lastest. Eesti lapsed on Euroopas esirinnas ka internetis seksipiltide nägemise ning seksuaalse sisuga sõnumite saamise poolest. Lisaks paistavad Eesti lap-

sed Euroopa kontekstis silma sellega, et internetis leitud tutvavaga ollakse altimad ka päriselus kohtuma.

KOOSTÖÖ TURVALISUSE TAGAMISEL

Laste ja noorte internetiturvalisuse edendamises on peale koolide aktiivsed veel mitmed asutused ja mittetulundusühingud. Alates 2010. aasta sügisest teevad Euroopa Liidu kaasrahastatava projekti «Targalt internetis» raames Lastekaitse Liidu koordineerimisel koostööd Tiigrihüppe sihtasutus, lasteabitelefon 116 111, sotsiaalministeerium ning politsei- ja piirivalveamet.

Tiigrihüppe sihtasutus on tänava esimese poolaasta jooksul korraldanud internetiturvalisuse koolitusi rohkem kui 20 koolis üle Eesti, neis osales 1300 õpilast ja 600 täiskasvanut.

Uuest õppeaastast koolitused jätkuvad. Samuti on Tiigrihüppe sihtasutuse eestvedamisel koostatud teemakohased koolitusmaterjalid õpetajatele ning õpilastele, sealhulgas e-kursus õpetajatele. Koostatud materjalid ja teave üritustest on kättesaadavad nii eesti kui ka vene keeles projekti veebilehel www.targaltinternetis.ee.

Lasteabi telefoni 116 111 kaudu saavad lapsed ja lapsevanemad nõu ja abi, mida teha ning kellele teatada, kui lapsel on internetis suheldes tekkinud probleeme. Lasteabi telefoni veebilehe www.lasteabi.ee kaudu saab nõu ja abi ka Skype'i ning MSNi vahendusel.

Projekti raames avati veebi-keskkond www.vihjeliin.ee, mis võimaldab internetikasutajal anda teada laste seksuaalset ärakasutamist kujutavast materjalist, mis internetis levib. Teavet saab internetikasutaja anda ilma oma isikuandmeid avalikustamata.

Projekti juures tegutseb ka Noortepaneel, mille liikmed on 15 aktiivset noort koolidest üle Eesti.

LAPSEVANEM ANNAB EESKUJU

Nii nagu reaalses maailmas on lapsevanema roll selgitada hea ja halva käitumise vahet, olla lapse jaoks olemas ning õpetada turvalist käitumist nii täna-val kui ka mujal avalikes kohtades, nii peab ka virtuaalset maailma avastades ning seal liikudes lapsevanem lapse jaoks olemas olema.

Arvuti ei asenda lapsevanemat. Kuigi vahel võib lapsevanemale tunduda, et tema laps on arvuti kasutamises temast osavam, ei tähenda see, et laps ei vaja vanema nõuandeid ja abi interneti turvaliseks kasutamiseks.